

Simai Mihály

Te is

Te is indultál valahonnan kalászkokkal a homlokodban
ujjaidban veres sarlókkal
szavadban szótlán aratókkal
piros tetőkkel cserepes szádon
kéményfüsttel cigarettádon
mindenki zsákját lisztért-hozva
morajló messzeség-malomba

Lisztje közt lisztje fehéredtél
sok őrölés közt megörlettél
Magad kenyérré gyúrtad végül
erősségünk eledelét

Demény Ottó

Havon lépkedek

Már éltem annyit — tudhatom
szomorúság is lehet édes
ha folsajog babusgatom
s szívemhöz szelidül az érdes

csillog kalandra hívogat
tán a végsőre — azt se bánom
havon lépkedek hamvazódom
s egyre szürkébb a szívárványom

de elérem — végül elérem
lábamnál lesz kezdete vége
a csillagok a tejutak
a titkok minden szövevénye

megoldva fölfedve kitarva
majd közébük telepedem
hogy velük létezzen tovább
ha már többé nem létezem

Illés István

Voltál...

Ha este fáradtan zuhanok az ágyba
Mellém fekszik a napi gond.
Égő szemmel bámulok az éjbe,
S önkéntelen nyújtom karom.
Mondatlan szó feszíti számat,
Mondanám...

Mondanám, hogy hivatott a főnök,
hogy lesz lakás kicsim
Mondanám, hogy új életet kezdünk.
Mondanám,

de mi ér a szó,
ha kimondatlan,
ha csak belül feszül,
mit ér,
ha a társtalan kéz
hiányodra lel?

Tested ötágú virágát keresem.

— Könyv az írónak, költőnek — mondta a minap egy vidéki színész —, forintos bélyeg segítségével kapcsolatot tarthat bármelyik fővárosi napilappal, vagy folyóirattal, írásai bárhol megjelenhetnek, de mit csináljon, aki a szakmája miatt helyhez van kötve, átmenetileg legalábbis, mint a színész, a képzőművész, az iparművész, és a többi...

A kérdésfeltevés, s általában az egész problémakör megközelítésének torz volta miatt idéztem egy személyes beszélgetésnek ezt a részletét. Példaként az olyan szemléletre, amely „igazi”-nak mégiscsak a fővárosban végzett alkotómunkát tartja. Ilyenfajta szemlélet mindig volt, ma is tapasztalható, és nem valószínű, hogy a közeljövőben megszűnjön. Olyan országban, amelynek a felszabadulás tulajdonképpen csak Budapest volt az egyetlen nagyvárosa, természetes, hogy ennek a szemléletnek és magatartásformának a nyomai sokáig élnek. Kár volna a jelenségek szigorú szavakkal ostromozni, attól nem szűnik meg.

Tényektől, érvektől előbb. Mostanában gyanú irán a kérdésről folyóiratok, megyei lapok. A szerzők általában nem a fővárosi és a vidéki lehetőségek között vonnak párhuzamot, hanem azt vizsgálják: milyen az alkotói közérzet vidéken, a megyék, városok mit tesznek a kulturális légkör teremtéséért, azért, hogy az irodalmi-művészeti élet felpezsdüljön, vagy ahol korábban is élénk volt, ne veszítsen erejét. S elemzik: mi az oka annak, hogy több városból alkotók „szöknek” el más városokba, vagy éppen Budapestre. A kérdést tehát helyesen teszik fel, a felelősségteljes megnyilatkozásokban nyomuk sincs a „vidék-főváros” gyakran mesterségesen ébrentartott, s nemegyszer oly sok bajt okozó ellentétnek.

Magyarázatot — bizonyítékot, ha tetszik — ott keressünk, ahol van: a városok, a megyék miként becsülik a maguk alkotóművészeit, igyekeznek-e otthont — szellemi otthont is értve ezen — teremteni számukra, vagy terhes feladatnak tekintik a velük való foglalkozást? Mind az összesített kérdésekre általában, erre sem lehet kerek igennel vagy nemmel felelni. Nem lehet olyan félelképpen minősíteni, hogy vidéken támogatják a művészetet vagy nem támogatják, esetleg közepesen támogatják. Ez nevésséges volna. Valamennyi írásból — még a panaszoknak hangot adókból is! — kitűnik, hogy egy-egy terület felelős párt- és állami vezető testületeit manapság mind jobban foglalkoztatja az ott folyó szellemi (szűkebbre vonva a kört: művészeti) élet, s erejükhez mérten támogatják annak erősítését.

Ez a támogatás azonban néha még túlságosan hivatalos jellegű, kötelezően „távolságot tartó” bizonyos helyeken. Rendszerint ott, ahol mostanában kezd kialakulni művészeti, irodalmi élet, szerveződik a táj szellemi erőit összefogó helyi közlöny, folyóirat, egyéb kulturális fórum. Gyakorlatlanság, bizalmatlanság néha egyetlen anányban keveredik — de az első sikerek és eredmények ál-

Alkotói közérzet

talában eloszlatják ezeket. Gyakran nagyobbak a problémák ott, ahol nagy tradíciója van a szellemi életnek, de a pillanatnyi anyagi, vagy egyéb lehetőségek gátolják a fejlesztést.

Például: hány országrész van, ahová szívesen mennének Budapestről képzőművészek, iparművészek — nem csak átmenetileg alkotni, hanem megtelepedni, de nincs megfelelő művészlakás. Nyilván ebből a felismerésből adódik, hogy a legtöbb megye és nagyváros — gyakran kisebb városok is — ebben a tervidőszakban több művészlakás építését tervezik. Néhol ezek már meg is valósultak. S egyik sem áll bérlet nélkül: a tanácsok megmondhatói, hogy hányan — főleg fiatalok! — jelennek. Néhány városban, ahol különösen élénk a zenei élet, zenetanárok számára létesítettek — némi túlzással „lakótelepet”. (A Délmagyarország is megírta például, hogy „bár a főváros szívóhatása mindig is erős volt, most új tényezőként kezd hatni Kecskemét zenei életének fejlődésére...”)

Magá az elvándorlás, ha szellemi értékekről van szó, nem kedvező, kiváltéppel annak a területnek, amelyet elhagynak. De természetes, hogy ahol jobbak az alkotás körülményei — ezen anyagi feltételek is értendők — oda szívesen mennek.

A vitát követve (amely még korántsem fejeződött be), úgy látszik, ma már városok versengéséről is szó van. Név nélkül megemlítjük annak a nagy iparvállalatnak a példáját, amely gazdaságilag ugyan szabályszerűen, sőt, felettes hatósága engedélyét és támogatását megnyerve, alkotóházat létesített, és két művész-házaspárt hívott meg — a megyeszékhelyről. A mód, nem vitatható, kissé önkényes volt, meg lehet, nem is hagyják szó nélkül, de a maga „bürokráciamentes” lebonyolításában mégis jelez valamit. A kulturális szemlélet erősödését. Törekvés arra, hogy az iparvállalat alkotókat nyerve meg, munkásai körébe művészeket telepítsen. S nem is önző célokból, nemcsak azért, hogy az ott folyó munkát ábrázolják — erre egyébként bajos parancsot adni — hanem mert remélik, hogy a művészek részt vesznek az üzemi közművelődési munkában, fogékony emberekkel megszeretik a művészetet, segítik az amatőr képzőművészeti körök tevékenységét.

Amint a témával foglalkozó cikkekben, tanulmányokban látszik: vannak városok, amelyek tervszerűen, szívesen dolgoznak azon, hogy minél több irodalmárt, művészt vigyenek a városukba. Tudják, hogy a szellemi élet széles körben gyűrűzik, felpezsdíti a közéletet, és tudják azt

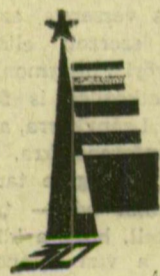
is, hogy az alkotóművészeknek hagyományteremtő ereje van. Nemcsak a mára gondolnak, hanem a holnapra, sőt a holnaputánra is: a példa vonzó lehet, a következőkben többen jönnek majd, s mind szívesebben.

Igaza van annak a cikkírónak, ki azt mondja, hogy tulajdonképpen nem is a befogadó megyén vagy városban múlik egy-egy vidéken élő művész sorsa, hanem a saját tehetségén. Igaza van — de csak részben. Tény, hogy a tehetség az elsődleges, de igen sok múlik a közegen, amelyben a mű útjára indul. Mennyi mindent tehet egy város azért, hogy az ott született alkotások szélesebb körben ismertté váljanak, hogy az alkotóknak közönsége, méltányoló tábora legyen! Ne csak a „hivatalos” propagandalehetőségeket említsük, hogy a mű ismertetése helyet kaphat a városról szóló könyvekben, prospektusokban stb., hanem azt is, hogy példának szolgájon másoknak, ösztönző, követendő példának a vele való foglalkozás. (Gondoljunk a Pécsi Balett és Pécs város viszonyára: létrejöhett volna-e ez a ma már világhírű vállalkozás anélkül, hogy a város a kezdet kezdetétől nem segíti, támogatja az együttest, jó szóval, anyagi eszközökkel, bizalommal és figyelemmel?)

Az alkotói közérzet két legfontosabb komponense, hogy miként tekinti közegének, alkotói keretének az illető művész, író a városát — s miként tekint rá az. Utóbbi — a közönség megbecsülésén kívül — elsősorban természetesen a vezető testületek magatartásában jut kifejezésre. Figyelemmel követik-e a munkáját? Kap-e jó szót, megbecsülést, bátorítást; erkölcsi és anyagi ösztönzést? Nagyon sok múlik munkájuk elismerésén, szeretettelgi vagy közömbös fogadtatásán.

A téma roppantul szerteágazó; a most folyó elmélkedések, viták is csak egy-egy részletkérdést ragadnak ki. Alig esett még szó a vidéki művészek munkáját követő kritikai megnyilatkozások — a néha érthetetlen visszhangtalanság — elemzéséről, a fiatal művészek sorsáról, a velük szemben támasztott helyi követelményekről. Később nyilván sor kerül ezek taglására, és felmerülnek majd közös továbbgondolásra érdemes, új motívumok is. E közbeszólással mindössze azt kívántuk jelezni, hogy fontos társadalmi kérdésként folyik a szó, amikor a vidéki alkotói közérzetről beszélünk. Kívánatos volna, hogy mind többen szólaljanak meg, mert az érett mérlegelés és az azt követő cselekvés csak úgy képzelhető el, ha minden valós gond terítékre kerül.

TAMÁS ISTVÁN

Harminc
év
képekben

Az öregekről, a tegnapi építőmunka derékhadáról körültekintően gondoskodik a társadalom, csupán nyugdíjakra évente több mint 20 milliárd forintot fizet ki az állam. A társadalmi segítőkészség szép példái az öregek számára mind több helyen létesített napközi otthonok.